

CASA – SEMNIFICAȚIE ȘI SIMBOL ÎN SATUL ROMÂNESC DE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA (I)

IOAN TOȘA

In societatea tradițională românească, casa era cea mai importantă construcție din cadrul unei gospodării, ea fiind locul în care se desfășura atât mare parte din viața și activitatea unei familii, cit și evenimentele importante din viața individului: nașterea, nunta și moartea. Din cauza funcțiilor pe care le indeplinea în viața cotidiană familială și a semnificațiilor pe care le avea în viața socială tradițională, casa era prima construcție ce se ridică în cadrul unei noi gospodării, prezența ei marcând existența unei familii și implicit a unei gospodării ce își avea identitatea ei proprie.

Prezentul articol a fost elaborat pe baza răspunsurilor primite la chestionarul „Casa”, inițiat în anul 1926 de către Muzeul Limbii Române din Cluj și trimis în toate județele de atunci ale țării. Întregul material se află în fondul „Dicționarul Limbii Române” al Institutului de Lingvistică al Universității din Cluj-Napoca.

În primele decenii ale secolului al XX-lea termenul de *casă* era utilizat pentru a desemna: clădirea propriu-zisă care servea drept locuință pentru o familie; camerele acestei clădiri; familia care locuia în acea clădire; întreaga gospodărie ce aparținea unei familii ce locuia într-o clădire.

Casa desemna în primul rînd construcția ridicată la suprafața pămîntului ce

era utilizată drept locuință pentru o familie. În funcție de numărul camerelor și de aspectul exterior, construcția utilizată drept locuință se mai numea: *căsoaie, curte și palat*.

Căsoaia, în accepțiunea de locuință pentru o familie, era înținută numai în unele județe din Moldova și reprezenta: „*o casă cu o singură încăpere, construită, pe un loc dat de zestre, ori în aceeași ogră cu casa veche, de către tinerii căsătoriți, în primul an de căsnicie, în care locuiesc pînă își strîng materialul necesar pentru a-și face casă*”¹. După ridicarea casei pentru tinăra familie, *căsoaia* era utilizată ca bucătărie și locuință de vară²: „*în căsoaie, locuința mai mică pe care o are omul în ogrădă, stă omul în ea, iar casa mare o fine curată*”³. În unele cazuri *căsoaia* era utilizată ca locuință și pe timp de iarnă: „*locuiau și iarna în căsoi, casa păstrînd-o în întregime curată, pentru economisirea de lemn*”⁴. În alte localități, după ridicarea casei, *căsoaia* era transformată „*într-un fel de cămară pentru depozitarea unor unelte gospodărești*”⁵, sau cereale.

Termenul de *curte* este foarte des întîlnit, în sens metaoric, pentru casele tradiționale, în colinde. În accepțiunea populară o casă pentru a fi *curte* trebuia să fie: „*mare și frumoasă; ,mare și luminoasă și să se afle într-o ogră frumoasă;* „*să aibă ferestre mari și multe*

Casă monocellulară din a doua jumătate a secolului al XIX-lea din satul Răpniții, județul Bacău, actualmente în Muzeul Satului

*camere"; să fie „o clădire mare și pompoasă"; „să fie o casă mare, domnească”*⁷.

Termenul de *palat* sau *palută* era utilizat pentru a desemna o casă care: era făcută din cărămida, era înaltă și avea etaj; avea două sau mai multe caturi, mai multe camere și fațada frumoasă; era mare, cu mai multe rinduri și odăi multe⁸.

Tot prin termenul de *casă* erau desemnate și camerele unei construcții ce erau utilizate drept locuință. Trebuie remarcat faptul că, în toate localitățile rurale românești, prin *casă* se indicau numai camerele ce erau utilizate drept locuință, pentru restul încăperilor folosindu-se termenii de *tindă*, *saldă*, *cămară* etc. La construcțiile cu două încăperi, una era *casa mare*, *casa dinainte*, *casa curată* și cea de-a doua era *casa mică*, *căsuță*, sau simplu *casa*. Întotdeauna *casa mică* era plasată în dosul locuinței, în ea desfășurindu-se activitatea cotidiană a familiei.

Prin *casă* se desemna și familia care locuia în acea construcție, precum și atributele acesteia. Ridicarea *caserii* marca existența unei noi familii, sau intenția de a se intemeia o familie, deoarece în majoritatea localităților construcția caselor se făcea înainte de intemeierea famili-

iei, flăcăului neinsurat spunindu-i-se și căsător: „*Pind-i badea căsător/Nu lăsa Doamne să mor/Că de el nu m-o lăsa/Pin pă mini nu m-o lăua*”⁹. Traiul în comun al unui bărbat cu o femeie era indicat și prin termenii: a *ține casă*: „*Săracă băbuță mea/Fie bună, fie rea/Am să ţin casă cu ea*”; a *duce casă*: „*Cu fata care-i frumoasă/ Niciodată nu duci casă*”; a *făce casă*: „*Om cu nevasta frumoasă/Nu mai poate face casă/Că prietenii nu-l lasă*”¹⁰.

Casă tradițională din localitatea Ciřišoara, județul Sibiu

Disensiunile din cadrul unei familii erau marcate prin expresii de felul: „nu duce casă bună cu femeia”; „asta nu-i casă ci cort”¹¹. Cei care contribuiau la aceste disensiuni, sau la destrămarea unei familii, stricau sau spărgeau casa: „*I-a stricat casa lui Gheorghe*”; „*Tătă așa zic oamenii/Că eu stric casa bădii/Casa bădii o las într-eagă/Numai dragoste mi-i dragă/ Eu pe casă nu mă sui/Nu scot draniță, nici cui*”; „*am s-o prind să-i tai coadele că umbără să-mi strice casa*”¹².

Cinstea casei reprezenta onoarea unei familii: „*e fecior de casă bună*”; „*femeia poartă cinstea casei*”; „*cinstea casei e onoarea părisii femeieschi*”; „*dacă un membru al familiei face o faptă bună a făcut cinste casei, dacă face o faptă rea se zice că a stricat cinstea casei*”¹³.

Toți membrii care formau o familie erau desemnați, adesea, prin termenul de *casă*: „*a plecat cu toată casa la târg*”; „*și-a imprăștiat casa dincauză beției*”; „*Mă duceam pe la vecină/Și furam cîte-o*

Casă din Trăisteni, județul Prahova, actualmente în Muzeul Satului

găind/Si jurai cu casa toată/Că de mine nu-i juratd"; sau de căseni atunci cind e vorba de unii membri ai familiei¹⁴.

Cind era vorba de latura economică a unei familii se folosea termenul de casă pentru întreaga gospodărie: „E uibesc, mica iubește/Casa ni se prăpădește”, din care cauză omul care era bun gospodar era numit și „om casnic” sau „om de casă”¹⁵.

Stăpînul casei sau gazda casei era cel care „se grijește de toți membri familiiei” și „poartă rosturile casei, face planuri de muncă la cimp pentru prosperitatea familiei”¹⁶.

Dată fiind importanța pe care a avut-o casa în viața socială a comunității tradiționale este și normal ca fiecare familie să dorească să aibă casa ei proprie: „e cea mai mare dorință să-și aibă casa lor”, deoarece numai cind „cineva are casa sa proprie e gospodar”, iar cei fără casă „erau considerați fără căptări”¹⁷.

În primele decenii ale secolului al XX-lea dorința de-a avea fiecare familie casa sa proprie a fost transpusă în practică în marea majoritate a localităților rurale din România. Potrivit răspunsurilor trimise la *Chestionarul Casa* în mai mult de 90% din localități (peste 360), fiecare familie își avea casa ei proprie, în restul (cca 40 localități) existau un număr de familii care n-aveau casă și locuiau cu chirie. Din categoria celor fără casă proprie făceau parte: oamenii

săraci, numiți în Transilvania *jeleri, lacădi* sau *culduși*¹⁸, unii meseriași veniți din alte localități, funcționarii de stat, jandarmii, invățătorii, notarii, unele familii angajate în serviciul unei moșii care stăteau la *căsoaie, tîrlă, jitărie*¹⁹ și unele familii lovite de calamități naturale: „din cauza foamei care a băntuit pe aici, parte din locuitorii nevoiași au fost săliți să-și vindă pușinul lor pămînt și casele” sau socială „3/4 din locuitori mai au case, la restul le-xu fost distruse de război”²⁰.

O situație aparte se întinea în localitățile cu veleități de târguri sau orașele. În aceste localități numărul celor care nu aveau case și stăteau în chirie era mult mai mare „fiind orășel jumătate din locuitori n-au case”²¹.

Familiiile fără case locuiau în case închiriate. În Transilvania celor care locuiau în case închiriate li se spunea că „locuiesc în case pă tapșe”, sau în „case pă arindă”²². Închirierea caselor se făcea de obicei pe un an de zile, la Sinjorž sau la Sf. Dumitru, din care cauză atunci cind erau nevoiți să se mute, se spunea despre chiriași ironic că „s-a supărat Sf. Gheorghe sau Sf. Dumitru pe ei”²³.

Nu se considerau fără casă familiile nou intemeiate deoarece acestea aveau o situație aparte. Regula generală era, în toate localitățile rurale din România, ca în casa părintească să rămână băiatul, fata se putea căsători în casă numai atunci cind n-avea frați: „în lipsa feciorului casa se dă la fata cea mai mare”²⁴. Cind în familie erau mai mulți băieți, casa părintească era moștenită de copilul cel mai mic, pentru restul copiilor părintii având obligația morală de-a le face casă, sau de a-i ajuta să-și facă casă.

În cazurile în care, din anumite motive, părintii n-au reușit să-i facă casă băiatului pînă la căsătorie, tinăra familie locuia în casa părinților băiatului pînă reușeau să-și facă casă: „tinerii căsătoriți de curind, care n-au casă, stau la un loc cu părinții” apoi, „după un an de zi' își clădease casă”. În casa părintească „noaua familie locuia în casa maro sau căsoaie”²⁵. În situația în care tinerii

Casă din localitatea
Pomi, județul Satu Mare,
datată 1864

nu se impăcau cu părinții, „nu se pot nărivi” sau „nu încap oalele la foc”²⁴, noua familie se muta în casă cu chirie pină ce reușea să-și facă casă.

În societatea tradițională românească casele se construiau în general în trei situații: cind se întemeia o nouă familie; cind casa veche s-a distrus; cind proprietarul dispune de resurse materiale și consideră că cea veche a devenit neîncăpătoare. Construirea casei la întemeierea unei noi familii era o regulă generală în toate localitățile din România. Potrivit tradiției „căsătoriile nu se încheie decât atunci cind unul din tineri are casă sau loc de casă”. Problema locuinței, adică a casei, trebuia să fie rezolvată de bărbat, sau de părinții acestuia, dacă el voia să se „însoare” nu să se „mărită”: „ fiecare băiat care se însoardă trebuie să-și aibă casa lui, de aceea tatăl trebuie să-i dea casă gala sau loc de casă. Sint prea puține cazurile cind bărbatul se duce în casa femeii, se mărită”. Din această cauză, bărbatul care avea casa lui la insurat, sau își construia el casa după căsătorie, era considerat stăpinul, capul sau stilpul casei, el „poartă rosturile casei”, se îngrijește de toți membrii familiei pe tot timpul vieții și numai după moartea lui fiul care moștenește casa devine stilpul casei²⁵.

Dreptul bărbatului de a fi stăpinul casei, de fapt a întregii gospodării, era conferit și de faptul că el a fost cel care

a pus bazele economice ale acestia, casa marind individualitatea unei noi gospodării și implicit a unei noi familii. În unele localități obligația băiatului de-a pune bazele economice ale noii familii era pregnant subliniată: „regula generală este ca, băieților, părinții să le dea case cu tot locul și pămînt ca să-și poată întreține familia. Au acest privilegiu băieții pentru că ei duc mai departe numele tatălui”; „rar se însoardă un fecior dacă n-are casă, boi și car”; „dacă n-are casă, doi boi și car este obligatoriu”²⁶.

Casa se construia de către băiat sau de părinții acestuia, înainte sau după căsătorie. Familiiile care dispuneau de resurse materiale făceau casa băiatului înainte de căsătorie: „înainte de a-i alege nevasta părintele începe casa, în intervalul dintre logodnă și nunta casa e gata”, iar în unele cazuri înainte de armată: „casa se face înainte de înșurătoare, cind pleacă feciorul în armată încep casa, cind se eliberează să fie gata”²⁷.

Cind casa se făcea după căsătorie „la logodnă se stabilește cine să facă casă copiilor. De obicei tatăl băiatului se înărcinează. Pînd la facerea casei, tinerii stau în casa părintească în odaia cea mare, iar părinții în odaia cea mică”²⁸. Casă, de zestre, nu se dădea în toate localitățile. În unele localități părinții dădeau băiatului numai terenul pe care să-și întemeieze noua gospodărie: „tatăl feciorului îi dă loc de casă de 12 prăjini”.

Casă din localitatea Garzân, județul Tulcea, edificată la sfârșitul secolului al XIX-lea

sau îl ajută la procurarea materialelor necesare pentru noua construcție: „case de zestre se dău mai rar, mai mult îi ajută la stringerea materialului” și la ridicarea acestia: „părinții ori frații îi ajută la zidirea casei”³¹.

Cea de-a doua situație în care se construia o casă nouă, era atunci cind vechea casă s-a distrus, a ars, s-a dărăpănat sau surpat. Este demn de subliniat, în această situație, relația dintre casa veche și cea nouă. În general, lemnul ce se putea recupera din casa veche era utilizat la casa nouă: „cind își face casă nouă pe locul celei vechi pe aceasta o dărîmă și lemnele bune le bagă în casa nouă”; sau „cu lemnle se ard cărămizile”³². În cazurile în care casa veche a fost considerată rea, din anumite motive (casă fără noroc, fără copii, cu certuri etc.) materialul din ea nu se întrebuiță: „cind casa veche n-a avut parte de copii materialul din ea nu se întrebuiță”³³.

În ce privește locul pe care se construia casa nouă acesta putea fi cel al casei vechi: „e datina ca vatra focului cu peretele ei să nu se dărime, pe durata zidirii căminului nu se lasă noaptea singur ca să nu-l ocupe duhurile rele”, numai atunci cind casa veche a fost norocoasă și bogată, deoarece „norocul casei se moșenește”³⁴. În unele localități casa nouă nu se făcea pe locul celei vechi, ci înaintea ei, măcar cu 1 m sau la câțiva pași. „În nici un caz nu se făcea la apus de casa veche, pentru ca omul să dea înainte”³⁵.

Casă din satul Croici, județul Gorj, actualmente în Muzeul Tehnică Populare din Dumbrava Sibiului

Cea de-a treia situație în care se construia o casă nouă era atunci cind proprietarul dispunea de resurse materiale și considera că cea veche a devenit neîncăpătoare. Dacă în primele două situații casa nouă respecta aproape în totalitate formele planimetrice ale celei vechi, acum acestea sunt schimbate, mai ales dacă proprietarul dorește să-și etaleze posibilitățile materiale. Acum se aduc meșteri din alte sate, zone, acum se introduc formele noi. În această situație „tradiția poruncește ca să nu se vîndă casele apucate din bâtrâni, nici să se înstrâineze, ca să nu se piardă amintirea șefului familiei, a străbunului care a ridicat-o, ca să fie singele lui sălaș din veci în veci”. Casa veche era utilizată ca bucătărie, găbinăș

pentru bucate, grajd sau se ardea sau „mai bucuros se păstrează pînă putrezește”³⁶.

Dată fiind importanța casei în viața satului tradițional românesc este și firesc ca locul (terenul) pe care se construia să aibă un rol deosebit. Potrivit tradiției, acest loc trebuia să fie astfel ales încit el să satisfacă toate cerințele pentru ca viitoarea construcție să fie norocoasă și bogată, să nu rămină pustie și nici să nu moară cineva din membrii familiei, să fie ferită de duhuri necurate. Cea mai răspindită credință era ceea ce potrivit căreia toate aceste condiții erau indeplinite de *locul curat* în opoziție cu *locul necurat*, care putea aduce prejudicii viitoarei construcții. În general, se considera *loc necurat*: locul unei case părăsite, terenul obținut prin jurămînt strîmb, locul situat la râscrucerea drumurilor, locul blesumat, pămîntul cumpărat cu bani blesemați sau bani ciștiagați în mod necinstit, parcela pe care a fost semănătă cîinepa³⁷.

În unele localități, condițiile pe care trebuia să le indeplinească locul casei pentru satisfacerea cerințelor de mai sus erau mai precis delimitate. Astfel, pentru ca viitoarea construcție să fie norocoasă și bogată, locul pe care se construia trebuia: să nu aibă rădăcini de arbori și mai ales de păr sălbatic, să nu se găsească pe el o comoară blestemată, „pe care n-o poate scoate nimenei”, să nu fi fost loc blestemă și mai ales să nu fi fost blestemă de către strămoși, să nu fi fost loc arător „că nu-i mere bine”; să nu fi fost pe el gropi de bucate că „mor cei din casă”; să fie loc nou pe care n-a mai fost clădire; să nu fi fost „îngropată mușătoare de către babe, căci atunci vor avea tot pagube”³⁸.

Cel mai mare prejudiciu pe care putea să-l aducă casei locul pe care se construia era ca aceasta să rămină pustie. Despre casele pustii se credea că: „umbă strigoi prin ele”; „în ele locuiesc duhuri necurate”; „umbă cele tari prin ele”; „nu-i lucru bun în ele”; „nu sînt cu noroc”; „nu-i bine să dormi noaptea în ele că te poește”; „nu-i bine să stea cineva în ele pe timp de ploaie fiindcă îl trănește”³⁹.

Pentru ca viitoarea construcție să nu rămină pustie și nici să nu moară cineva din familie, se credea că nu e bine a se construi pe un loc înconjurat din toate părțile de drumuri „căci cei din casă vor muri înainte de vreme fără urmași”; pe un loc pe care a fost arie „pentru că nu vor trăi copiii”; pe locul unde a fost casă pustie și părăsită „căci va avea aceeași soartă”; pe locul „unde s-a turnat mătrăgundă”, pe hotar, sau pe un loc blesumat; pe locul unde a fost drum, pe un loc rău, necurat, pe locul unde s-a spinzurat cineva sau a fost omorit că „rămine casa pustie și se arată acei oameni noaptea pe acolo și bate un vînt rău”; pe locul unde au fost morminte, pe locul căstigat pe nedrept⁴⁰. Se mai credea că rămin casele pustii și dacă stăpinii lor au făcut fapte rele; casa a fost făcută din agonisală necinstită; după ce au fost locuite un timp în case s-a sinucis cineva; stăpinii au murit

Casă din localitatea Horlăceni, județul Botoșani edificată în primii ani ai secolului nostru

fără luminare; casa a fost blestemată și-a prins blestemul; foștii stăpini n-au muncit conștiincioși și s-au înșelat unul pe altul⁴¹.

Pentru ca viitoarea casă să fie ferită de strigoi, vîlvă, duhuri necurate etc. se credea că este bine ca locul pe care se construiește casa să nu fi fost al unei case dărimate care a fost multă vreme pustie deoarece aici s-au format strigoi sau duhuri necurate care „umbă noaptea pe la ferestre ca să vadă ce fel de oameni

Casă tradițională din localitatea Almaș, județul Hunedoara, actualmente în Parcul etnografic Hoia, Cluj-Napoca

locuiesc pe pămîntul considerat a fi al lor, dacă e întuneric se întâmplă să umble chiar prin casă"; să nu fi fost arie „că ies noaptea duhuri necurate care umblă împrejurul casei ca căi la arie"; să nu fi fost mejdie (hotarul între două proprietăți); să nu fie locul unde s-a spinzurat cineva că „îi ieșe chipul noaptea prin casă"; să nu fie „pe locul unde s-a săvîrșit o crimă"; „unde au fost îngropate animale moarte"; pe morminte; în cimitir; pe locul unde s-a întimplat o nenorocire; sau unde „sînt oase" sau „unde a fost îngropat copil nebotezat"; să nu fi fost „locul unei văduve care a fost silită să părăsească casa cu forță sau prin nedreptate". „În Runc au fost două case în care în urma acestei siliri se deschideau ușile singure noaptea"; să nu fie locul pe care „se văd noaptea sărind lumini cu limbi de foc căci are vîlvă și nu-i bine să-ți faci casă acolo că râmne pustie" ⁴².

În ce privește locul ocupat de casă, în cadrul gospodăriei acesta era determinat de: orientarea fațadei față de punctele cardinale, căile de comunicație, construcțiile din cadrul curții.

În toate localitățile rurale din România, casa era ridicată în aşa fel incit fațada să fie spre răsărit sau sud aceasta potrivit unei tradiții locale determinate de satisfacerea unor cerințe de igienă a locuinței.

Locul ocupat de casă, în funcție de căile de comunicație și construcțiile din cadrul gospodăriei, a determinat tipul gospodăriei. În trecut, casele se făceau departe de uliță, în mijlocul ogreziilor sau al livezilor, după „un obicei vechi, de pe vremea răutăților, cînd căsenii puteau să se ascundă sau să fugă" ⁴³. Casele se făceau la distanțe relativ mari de restul construcțiilor din cadrul curții deoarece gospodăria avea o suprafață intinsă care permitea ca toate elementele ei (curtea, grădina de legume, grădina de pomi fructiferi) să fie mari pentru a se putea evita consecințele unui eventual incendiu.

După primul război mondial, casele s-au construit pe un loc mai apropiat de căile de comunicație. Se lăsa o oarecare distanță față de drum pentru că se credea că: „nu e bine să te culci în drum sau la răspîntii fiindcă dau soimanele peste tine" sau că „numai cîrciumile sunt construite la drum", cei care își făceau casele chiar lingă drum „erau considerați zgirciți" ⁴⁴.

Distanța față de drum la care se construiau casele varia de la localitate la localitate, uneori chiar și în cadrul aceleasi localități de la gospodărie la gospodărie. Între casă și drum se găsea gardul la „1–2 m de la șanțul drumului", sau se „lasă 1–2,50 m, de la drum pînă la gardul de ulucă, iar casa se pune de la gard mai încolo" ⁴⁵. Spațiul dintre

drum și casă era determinat și de mărimea curții și de interesele proprietarului: „casile se construiesc cădindu-se a avea o curte sau un obor cît mai mare înaintea casei” și ținând seama de o anumită tradiție: „casile se construiesc la patru stînjeni de sosea în urma unei tradiții”⁴⁶.

În unele localități, locul casei era stabilit de către autoritățile locale: „în linie dreaptă, conform dispoziției date de autoritate”. Intervenția autorităților în stabilirea locului de casă se făcea prin: Comisia de clădiri comunale care era formată din notabilitățile comunei: „așezarea caselor se face după planul de alieniere care este executat de o comisie formată din primar, preot și agentul sanitar”. Comisia stabilea locul casei ținând seama atât de linia drumului cît și de necesitatea asigurării unor condiții igieneice cît mai bune pentru noua locuință: „casile bătrâne erau așezate mai în fundul curții, actualmente zidul casei de lîngă drum fine locul gardului”; „casile se construiesc după un plan, satul avînd străzi drepte paralele”; „e o stradă principală în tot lungul satului, unde casele sunt clădite apropriate de drum, atât de o parte cît și de alta”; „omul n-are voie să-și clădească casa unde vrea, ci unde îi arată comisiunea de clădiri comunale”; „e poruncă să fiind linie oabilă, de obicei se lasă între casă și drum o grădinușă cu flori, ori liliac, frasin, care să apere casa de vînt și ploaie”⁴⁷.

NOTE

¹ În localitatea Birjoveni, jud. Roman

² În localitățile: Borzești, jud. Bacău; Birjoveni, Cordum, jud. Roman; Rediu, Siliștea, jud. Neamț; Crâciști, jud. Covurlui; Boldurești, jud. Lăpușna (în continuare vom da numai numele localității și județului)

³ Rediu, jud. Neamț

⁴ Birjoveni, jud. Roman

⁵ Doljești, jud. Roman; Drăgușani, jud. Fălticeni

⁶ Secuieni, jud. Bacău

⁷ Secuieni, jud. Bacău; Ceanu Mare, jud. Turda; Bont, Ghiroț, jud. Someș; Dobra, jud. Hunedoara; Bont, jud. Someș, Zaharești, jud. Suciuva; Bobota, jud. Sălaj; Mădăraș, jud. Satu Mare; Vad, jud. Maramureș; Chechiș, jud. Sălaj

⁸ Lisaura, jud. Suciuva; Mihai Viteazu, jud. Turda; Cimpulung, jud. Cimpulung; Runcu, jud.

Gorj; Birjoveni, jud. Roman; Băcani, jud. Tutova; Bobota, jud. Sălaj, Ghiroț, jud. Someș; Coșereni, jud. Ialomița; Lupșa, jud. Turda

⁹ Sustin, jud. Bihor

¹⁰ Sustin, jud. Bihor; Fundata, jud. Brașov; Ghindănuan, jud. Neamț; „a duce casă cu cinereu” Crâciști, jud. Covurlui; Făurești, jud. Vilcea; „Foie verde arăvânească/Nici cu mindra nu-mi fac casă”, Făget, jud. Severin; „Frunză verde lasă, lasă/Nici cu mindra nu-mi fac casă”, Băduleasa, jud. Teleorman

¹¹ Drăgușeni, jud. Fălticeni; Birca, jud. Dolj; Bont, jud. Someș

¹² Oltina, jud. Constanța; Cosimbești, Independența, jud. Ialomița; Birca, jud. Dolj; Zaharești, jud. Suceava; Borzești, jud. Bacău; Poiana Ilvei, jud. Năsăud, Bănești, jud. Dimbovița; Suletea, jud. Tutova; „A spart casa cuiva”, Fieni, jud. Dimbovița; „îi păcat să sfargi casa cuiva”, Gurahonț, jud. Arad.

¹³ Mag, jud. Sibiu; Poiana Mare jud. Dolj; Băilești, jud. Dolj; Nerău, jud. Timiș

¹⁴ Fetindia, jud. Sălaj; Globul Craiovii, jud. Severin; Runcul Salvei, jud. Năsăud; Soconzel, jud. Satu Mare.

¹⁵ Runcul Salvei, Năsăud; „acasă la mine mă cude și-n grădină și tot e bine”, Bănești, jud. Dimbovița; Nerău, jud. Timiș; Făget, jud. Severin

¹⁶ Păușești Otăsău, jud. Vilcea; Acmariu, jud. Alba

¹⁷ Asuajul de Sus, jud. Sălaj; Tătărăști, jud. Fălticeni; Caramurat, jud. Constanța

¹⁸ Mădăraș, Tășnad, jud. Satu Mare; Asuajul de Sus, Corni, Teghea, jud. Sălaj; Cristior, Curchiu, Hătăgel, jud. Hunedoara; Tîrgul Lăpuș, jud. Someș; Ceanu Mare, Izvoarele, Lupșa, Alba, Mihai Viteazu, Ponorel, jud. Turda; Lugășul de Jos, jud. Bihor; Bănișor, Corni jud. Sălaj; Săpița, jud. Maramureș

¹⁹ Mangalia, jud. Constanța; Slobozia, jud. Ialomița; Băile Govora, jud. Vilcea; „În toată comuna fiecare are casa sa proprie în afara de notar și doi cirei”, Doljești, jud. Roman; „Sunt clitora funcționari”, Fieni jud. Dimbovița; Secuieni jud. Bacău; „toti au case cu excepția a două familii de funcționari”, Surdila Greci, jud. Brăila; „închiiriază postul de jandarmi și altor instituții”, Glogova, jud. Mehedinți; Păușești Otăsău, jud. Vilcea; „Fiecare familie are casa sa proprie afara de puține familii care sunt în serviciul moșici. Chiar și din această majoritatea au casa lor proprie, goșodăria din sat sunt și au mai ales iarna, vară mutindu-se la casa boierească de la moșie, la tîrlii cei ce sunt ciobani, la jitărie cei ce păresc agărcile cu semănături”, Cristești, jud. Fălticeni

²⁰ Stefănești, jud. Cetatea Albă; Brosteni, jud. Neamț

²¹ Mangalia, jud. Constanța

²² Bont, jud. Someș; Asuajul de Sus, Corni, Tămășeni, jud. Sălaj; Gurahonț, Minisul de Sus, Pececa, jud. Arad

²³ Margineanca, jud. Bihor; Frata, jud. Cluj; Asuajul de Sus, jud. Sălaj; Gurahonț, Minisul de Sus, Pececa, jud. Arad; Birca, jud. Dolj; Clădia, jud. Durcstor

²⁴ Lata, jud. Făgăraș

²³ Doljești, jud. Roman; Păușești Otasău, jud. Vilcea; Fintina Banului, jud. Mehedinti; Siliștea, jud. Neamț.

²⁴ Minisul de Sus, jud. Arad; Popteleac, jud. Someș.

²⁵ Coțofenești, jud. Putna; Boldurești, jud. Lăpușna; Păușești Otasău, jud. Vilcea; Jiduști, jud. Mehedinti; Nerău, jud. Timiș; Asuajul de Sus, jud. Sălaj; Simihiul Almașului, jud. Cluj; Petrești de Sus, jud. Turda; Vărădia, jud. Mehedinti; Alba, jud. Turda; Acmariu, jud. Alba.

²⁶ Boklurești, jud. Lăpușna; Cornățel, jud. Putna; Tiha Birgăului, jud. Năsăud.

²⁷ Argetoia, jud. Dolj; Secuieni, jud. Bacău

²⁸ Doljești, jud. Roman

²⁹ Suletea, jud. Tutova; „Ii se dă loc de zidit și grădină”, Fetindia, jud. Sălaj; Chechiș, jud. Sălaj; Dobra, jud. Hunedoara

³⁰ Ștefănești, jud. Vilcea; Mag, jud. Sibiu

³¹ Păușești Otasău, jud. Vilcea

³² Stejar Vărădia, jud. Arad; Mihai Viteazu, jud. Turda; Sâsciori, jud. Făgăraș; Dirste, jud. Brașov; Burdușanci, jud. Tecuci

³³ Bălați, jud. Vaslui; Birjoveni, Borsanci, jud. Roman; Slobozia, jud. Ialomița; Valea Boierescă, jud. Mehedinti; Birca, jud. Dolj; Borșani, jud. Putna; Rediu, jud. Neamț; Scroiaștea, jud. Teleorman; Băița, jud. Hunedoara

³⁴ Boldurești, jud. Lăpușna; Alba, jud. Turda; Ghiroiț, Icozel, jud. Someș; Cetea, jud. Alba; Runcu Salvei, jud. Năsăud; Posaga de Jos, jud. Turda; Tudor Vladimirescu, jud. Constanța

³⁵ Icozel, Ghiroiț, jud. Someș; Ștefănești, Făurești, jud. Vilcea; Nămoloasa, jud. Rimnicul Sărat; Schineni, jud. Tutova; Cichina, jud. Ialomița

³⁶ Girov, Rediu, jud. Neamț; Dirste, jud. Brașov; Alba, jud. Alba; Scroiaștea, jud. Teleorman; Voicești, jud. Vilcea; Plăcinteni, jud. Tecuci; Ciocra, jud. Ialomița; Runcu Salvei, jud. Năsăud

³⁷ Lugășul de Jos, Cusuiș, jud. Bihor; Ștefănești, Susani, jud. Vilcea; Suseini Birgăului, jud. Năsăud; Băiești Aldeni, jud. Buzău; Cernavodă, jud. Constanța; Aurel Vlaicu, Criștor, Curechiu, Băița, jud. Hunedoara; Acmariu, Benic, jud. Alba; Frata, jud. Cluj; Braniiște; Sechiana, jud. Covurli; Borșani, Coțofenești, Tulucești, jud. Putna; Doljești, Mogoșești, Cordum, Botești, jud. Roman; Broșteni, Hangu, Crăciuneni, Ghindăuanii, Girov, jud. Neamț; Măzănești, Drăgoești, Stroești, Pătrăuți, Zaharești, jud. Suceava; Duruitoarea, Daia,

jud. Cimpulung; Preutești, jud. Fălticeni; Plăcinteni, jud. Tecuci; Sirnea, Brăniște, jud. Brașov; Birjoveni, jud. Roman; Idriciu, jud. Fălcău; Gura Văii, jud. Vaslui; Făurești, jud. Satu Mare; Cepari, jud. Romanați; Sarai, jud. Constanța; Lisa, jud. Făgăraș

⁴⁰ Băiești Aldeni, jud. Buzău; Sechiana, jud. Covurli; Arpașul de Sus, jud. Făgăraș; Scundu, jud. Vilcea; Frincești, jud. Gorj; Borzești, jud. Bacău; Pălăceana, Burdujeni, Zaharești, jud. Suceava; Plăcinteni, jud. Tecuci; Cosimbești, jud. Ialomița; Bonj, jud. Someș; Măldan, jud. Caraș; Leicești, jud. Muscel

⁴¹ Idriciu, jud. Fălcău; Fitionești, Jaristeia, jud. Putna; Rîmcesti, Tibucani, jud. Fălticeni; Cepari, jud. Romanați; Eânești, jud. Dimbovița; Măgușele, jud. Bălți; Glogova, jud. Severin

⁴² Băiești Aldeni, jud. Buzău; Scundu, jud. Vilcea; Suletea, jud. Tutova; Vutcani, jud. Fălcău; Ortiteag, jud. Bihor; Aurel Vlaicu, Băița, jud. Hunedoara; Suletea, jud. Tutova; Deia, jud. Cimpulung; Oancea, jud. Brăila; Tulucești, Căilești, jud. Covurli; Oltina, jud. Constanța; Runcu Salvei, Tiha Birgăului, jud. Năsăud; Cimpulung, jud. Cimpulung; Bogdănești, Tătărăși, jud. Fălticeni; Borșani, jud. Putna; Bodești Precestii; Broșteni, Ghindăuanii, Silistea, jud. Neamț; Arpașul de Sus, jud. Făgăraș; Dobra, jud. Hunedoara; Borzești, jud. Bacău; Dumeni, jud. Dorohoi; Gurahont, jud. Arad

⁴³ Benic, Cetea, jud. Alba; Cetatea, jud. Arad; Tîrgul Lăpuș, jud. Someș; Băile Govora, Sâscicărele, jud. Vilcea; Poiana Mare, jud. Dolj; Jiduști, jud. Mehedinti; Aurel Vlaicu, jud. Hunedoara; Cimpeni, Bistra, jud. Turda; Voloca, jud. Cernăuți; Sechiana, jud. Covurli; Gura Humorului, jud. Cimpulung; Idriciu, jud. Fălcău; Birjoveni, jud. Roman; Poiana Mare, jud. Dolj; Nămoloasa, jud. Rimnicul Sărat

⁴⁴ Băiești Aldeni, jud. Buzău; Sechiana, jud. Covurli; Frincești, jud. Gorj;

⁴⁵ Sinjoră Băi, jud. Năsăud; Frincești, jud. Gorj

⁴⁶ Galja, jud. Arad; Bradul de Jos, jud. Argeș, Băile Filișia, jud. Dolj

⁴⁷ Glodul Craioveni, jud. Severin; Jupa, Făget, Secusigiu, Nerău, jud. Timiș; Sebiș, Galja, jud. Arad; Oltina, jud. Constanța; Aurel Vlaicu, jud. Hunedoara; Măgurele, jud. Bălți; Crăiești, jud. Covurli; Nocriș, jud. Sibiu; Luțu, jud. Făgăraș.

RÉSUMÉ

Prenant comme point de départ le matériel résulté du Questionnaire „La Maison” lancé par le Musée de la Langue Roumaine – Cluj, en 1926, l'auteur présente d'abord les significations multiples du terme „maison” et ses dérivés: logement en sa totalité, les pièces habitées, la famille, les membres de la famille. Suit la présentation en détail des conditions de construction d'une maison (logement permanent de surface): à l'occasion de la fondation d'une famille, à la suite de la destruction de la maison ancienne et du désir de certains villageois d'avoir une maison plus grande comme résultat direct d'une pros-

périté matérielle. On décrit en détail la manière dont on choisissait l'emplacement de la maison (les croyances existantes en ce sens) et qui contribuait à la construction (au cas des jeunes familles, c'est les parents du jeune marié qui portaient les frais de construction), la place occupée par la maison dans le périmètre large de la ferme paysanne (par rapport aux étables, aux dépôts, au jardin des légumes, au verger et à la haie qui séparait la ferme de la ruelle).

Les données offertes par l'article se réfèrent à tout le territoire de la Roumanie.